

ALEKSANDRAS KRASNOVAS

Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas

ĮTARUMO HERMENEUTIKA IR INTERPRETACIJOS PAGRĮSTUMAS

Hermeneutic of Suspicion and Validity of Interpretations

SUMMARY

The article discusses the validity of interpretations in the so-called hermeneutic of suspicion. This concept, introduced by H.-G. Gadamer, expresses the attitude of an interpreter to find the masked meaning of the text rather than that which is intended. Therefore, hermeneutic of suspicion liberates the interpreter from searching the intentions of the text and allows to „insert“ his own meanings into the text. On the other hand, communicational intention of the text serves as an antidote against arbitrary interpretations. The article, based on a feministic interpretation of Antanas Vienuolis short story *The Drowned Woman*, analyses the methodology of hermeneutic of suspicion and the validity of „suspicious“ interpretation.

SANTRAUKA

Straipsnyje nagrinėjama interpretacijų pagrįstumo problema vadinamosios įtarumo hermeneutikos atveju. Pastaroji sąvoka, pirmąkart aptarta H.-G. Gadamerio, išreiškia interpretatoriaus nuostatą ieškoti tekste ne tos prasmės, kurią perteikti yra jo intencija, bet tos, kurioje reiškiasi kažkas užmaskuota. Vadinasi, įtarumo hermeneutika tarsi išvaduoja interpretatorių nuo teksto intencijų tyrimo ir leidžia jam absoliučiai laisvai „įdėti“ į tekstą savas prasmes. Kita vertus, komunikacinė teksto intencija yra tarsi priešnuodis nuo absoliučiai savavališkų interpretacijų. Straipsnyje, remiantis viena feministine A. Vienuolio *Paskenduolės* interpretacija, kaip tik ir analizuojama įtarumo hermeneutikos metodologija bei „įtariosios“ interpretacijos pagrįstumo klausimas.

Šio meto literatūriniame akademinia-
me gyvenime aiškiai regimi keli prob-
leminiai metodologiniai branduoliai,

traukiantys į save didžiosios dalies jaunų
ir ne vien jaunų literatūros tyrinėtojų
dėmesį. Pirmasis – hermeneutinis, ban-

RAKTAŽODŽIAI: hermeneutika, įtarumas, interpretacija, Antanas Vienuolis.

KEY WORDS: hermeneutic, suspicion, interpretations, Antanas Vienuolis.

dantis atrasti idealią santaiką tarp teksto materialumo (ženklų materialumo ir fiksuotumo prasme) bei intencionalumo ir suvokėjo interpretacijų legitimumo, antrasis – dekonstrukcinis-postmodernistinis, atmetantis bet kokias „tikrosios“ prasmės paieškas kaip atgyvenusias iliuzijas ir dedantis lygybės ženklą tarp bet kokių interpretacijų (esą, visos jos savaip pagrįstos), ir trečiasis – kelios psichokritikos ir sociokritikos kryptys, ieškančios literatūriniame tekste tokių prasmų, apie kurių generavimą tų tekstų kūrėjai net negalvojo. Iš trečiojo kelio kryptių pirmiausia minėtinos ideologijos, psichoanalitinė ir feministinė kritika. Pastarųjų kryptių atstovai dažniausiai nesiekia tirti, koks yra komunikacinis meninių tekstų kūrėjų tikslas (intencija). Svarbiausias jų paieškų objektas – tai, kas yra „už teksto“, ką jis atskleidžia atsiribojus nuo kūrėjo (teksto) intencijos.

Šiuos tris traukos branduolius galima apibūdinti ir kitais terminais, įtraukiant juos į klasikinės tradicijos, modernumo ir postmodernumo epistemas. Hermeneutika tokioje sistemoje atstovautų klasikinę tradiciją (tiesa, atnaujintą ir stipriai sumodernintą), dekonstrukcija – klasikinius hermeneutikos principus neigiančią ir absoliutų reliatyvizmą įtvirtinančią postmodernumo sistemą, o minėtos psichoanalitinės ir feministinės kritikos kryptys būtų tarpiniai variantai, vienu atveju besiremiantys hermeneutiniais, o kitu (pagal reikalą) – dekonstrukciniais teksto suvokimo principais.

Šio straipsnio tikslas – remiantis viena feministinei kritikai priskirtina interpretacija (Antano Vienuolio *Paskenduolės* Violetos Kelertienės interpretacija) pasi-

aiškinti teksto ir interpretacijos santykį, taip pat dar kartą panagrinėti hermeneutikoje jau daugelį kartų gvildentą (bet iki galo taip ir neišgvildentą) interpretacijos pagrįstumo problemą. Kita vertus, interpretacijos pagrįstumo problema jau pati savaime (jei tai suvokiame kaip problemą) verčia diskutuoti su esmingomis dekonstruktyvizmo aksiomomis, kurios sulygina visas interpretacijas ir kartu apskritai iškelia už skliaustų pačią pagrįstumo sąvoką. Ir iš tiesų, jei visos interpretacijos yra vienodai subjektyvios ir kartu vienodai legitimios bei vertingos, tai kokia prasmė kelti jų pagrįstumo klausimą.

Pagal klasikinį (M. Heideggerio ir H.-G. Gadamerio) hermeneutinį teksto apibrėžimą tekstas yra ne duotas objektas, o susikalbėjimo įvykio realizavimo fazė. T.y., hermeneutika jį traktuoja ne izoliuotai, žvelgia ne vien kaip į materialų objektą (tam tikrų ženklų sandaugą), o kaip į komunikacinio proceso dalį: „... kiekvienas grįžimas prie teksto – ar tai būtų tikras, raštu fiksuotas tekstas, ar tiesiog pakartojimas to, kas išsakyta pokalbyje, – reiškia „liudijimą“, pirmapradiškai paskelbtą ar praneštą dalyką, kuris turi būti laikomas prasmine tapatybe. Bet koks fiksavimo raštu uždavinys ir yra tai, kad šis „pranešimas“ turi būti suprantamas. Fiksuotas tekstas turi fiksuoti pirmą pranešimą taip, kad jo prasmė būtų vienareikšmiškai suprasta.“⁴¹ Čia Gadameris kalba apie pirmą pranešimą teksto prasmę, neatsiejamai susijusią su komunikaciniu įvykiu ir, netiesiogiai, su teksto kūrėjo intencija.

Kita vertus, interpretatorius ne visada stengiasi rasti tą pirmą pranešimą intenciona-

lią prasmę. Gadameris išskiria vieną teksto rūšį, kurią pavadina „pretekstu“. Tokios yra visos komunikacinės ištarnos, kurias reikia suprasti ne pagal tą prasmę, kurią perteikti yra jų intencija, bet kuriose reiškiasi kažkas paslėpta. Taigi pretekstai yra tokie tekstai, kuriuos interpretuojame remdamiesi tuo, ko jie kaip tik neturėjo omenyje. Tai, ką jie turi omenyje, tėra dingstis, už kurios slepiasi prasmė, todėl interpretacijai iškyla uždavinys permatyti dingstį ir tuo išsiaiškinti, kas reiškiasi iš tikrųjų.²

Tokios „pretekstiškos“ nuostatos dažniausiai atsiranda tada, kai iškyla reikalas kryptingai formuoti viešąją nuomonę, t.y. ideologiškai ją apdoroti. Ideologijos sąvoka reiškia tai, kad čia skleidžiama ne tikra žinia, o už jos slypintis interesas. Tekstą kaip pretekstą traktuoja pirmiausia ideologinės sistemos, tarp jų marksistinė, psichoanalitinė ir feministinė literatūros kritika. Šiose sistemose pasireiškiantį teksto ir interpretacijos santykį P. Ricoeuras pavadino įtarumo arba nepasitikėjimo hermeneutika, o J. Habermasas – komunikacijos nuokrypiu. Anot Gadamerio, rėmimosi slypinčiu interesu bendroji motyvacija yra santaros nuotrūkis.

Apskritai įtarumo hermeneutika, t.y. ieškojimas to, ko tekstas neturėjo omenyje, yra gana plačiai paplitusi interpretavimo praktika, davusi labai įdomių rezultatų. Pvz., tokia nuostata rėmėsi ir pats Ricoeuras, analizuodamas blogio ir kaltumo apraiškas kultūroje ir literatūroje.³ Tačiau pasirinkęs šį kelią interpretatorius turi būti itin atsargus ir delikatus, nes čia atsirandanti laisvė nuo teksto yra apgaulinga. Neatsižvelgus į pirmapradį komunikacinį bei intencionalų jį teksto prasmės klodą, labai lengva

nuslysti į primityvų, ideologiškai angažuotą manipuliavimą tekstu.

Tuo požiūriu įdėmiau paanalizuokime V. Kelertienės straipsnį *Paskenduolė – dangiškoji, paskenduolė – žemiškoji: empatija ar mizoginija*, pirmąkart paskelbtą žurnale *Metmenys* 1995 metais. Čia ji feminizmo ideologijos požiūriu interpretuoja Vienuolio *Paskenduolė*. Ši interpretacija tiesiog idealiai atitinka sąvoką „įtarumo hermeneutika“, nes jau pati paskata, dingstis parašyti interpretaciją kilusi iš įtarimo. Štai kaip tą dingstį išdėsto V. Kelertienė. „Svetimtaučių kolegų ir draugų akyse visada gindavau lietuvių prozą kaip didžiai „feministinę“, tam tikra prasme laisvą nuo įprastinių štamų, tačiau jutau (nors to negalėjau lengvai suformuluoti), kad vyrų sukurtuose moterų paveiksluose yra kažkas iškreipta. Savo įtarimui patikrinti ir pasirinkau A. Vienuolio kūrinį, parašytą 1912 m.“⁴ Tas žodelis „jutau“, kad vyrų sukurtuose moterų paveiksluose yra kažkas iškreipta, išplaukia ne iš paties pasirinkto teksto, o iš išankstinės ideologinės nuostatos, kuri netrukus aiškiai išdėstoma ir kuria toliau tiksliai vadovaujamosi. „Todėl ir pravartu dėmesingiau įsižiūrėti, kas gi slypi po ta tariama autoriaus empatija. Psichoanalizė leistų išskirti bent du momentus. Pirmiausia, ji įgalina identifikuoti patriarchalinio manipuliavimo vietą ir būdą. Taip pasimato, kad tikslas – laikyti moteris moralės ir religijos varžtuose. Antra. Psichoanalizė įrodo, kad tekstas kreipiamas vyriško geismo (desire) realizavimo linkme. Remiantis C. Clement išvada, atrodytų, kad moteris yra dėmesio centre (nes ji ir yra tame centre), bet iš tikrųjų ji tėra marginalinėje pozicijoje: ji visada

„kita“, visada ikonizuojama, todėl tam tikra prasme dehumanizuojama.“⁵

Atkreipčiau dėmesį į du šios citatos momentus. Pirmiausia, dar nepradėjusi analizės, net nepabandžiusi atsakyti į antraštėje iškeltą klausimą – kas reiškiamma kūrinyje, empatija ar mizoginija – kritikė jau žino atsakymą, formuluodama jį kaip „tariamą empatiją“. Antra, psichoaanalizė, atseit, leidžia identifikuoti patriarchalinio manipuliavimo būdą ir pade- da nustatyti kūrinio tikslą – „laikyti moteris moralės ir religijos varžtuose“. Kad toks yra „patriarchalinio manipuliavimo“ tikslas – neabejotina, bet kad toks yra ir kūrinio tikslas, tą reikia argumentuoti, įrodyti. O argumentacija straipsnyje smarkiai šlubuoja. Po gana neilgos ir painios analizės autorė bando formuluoti išvadas, kokias, jos nuomone, yra *Paskenduolės* ideologija ir moralė, kokias vertybes kūrinys palaiko ir diegia.

„Tad pagrindinis klausimas, mano manymu, būtų toks: kaip moteris, skaitanti šį kūrinį, turėtų jį traktuoti ir kokias Vieniوليو siūlomas taisyklės ji turėtų „internalizuoti“, priimti sau?

O tos taisyklės (leiskite truputį pironizuoti) atrodytų maždaug taip:

Jaunos merginos jokių būdu neturi pasitikėti savo mylimaisiais. Merginos-mylimojo santykiai visuomet turi būti priešiški, net jei mylimasis išvyksta į Čikagos skerdyklas užsidirbti poros dolerių ir ketina grįžęs atsiimti savo nuotaką.

Joms nedera pasiduoti instinktams ir gulėti su savo būsimoju.

Jos turi tinkamai elgtis tiek bažnyčioje, tiek už jos ribų.

Jos turi nepasitikėti niekuo, o mažiausiai – pamaldžiausiais krikščionimis, kurie tik išduos jų pasitikėjimą.

Jos turi laikytis aukso vidurio visų pramogų metu.

Sulaužiusios visuomenės normas, jos turi taktiškai pasitraukti iš arenos – nusižudyti.

Jos neturi bijoti pakaruoklių kapinių, nes tai yra kaip tik ta „laukinė“, nesukultūrinta erdvė, kuri palanki moterims.“⁶

Tokios išvados labai akivaizdžiai rodo, kaip pavojinga pasiduoti išankstinės tezės ar teorijos hipnozei, kuri iškreipia interpretacinį procesą ir grubiai prievertauja teksto intencijas. Juk moralės normos ir taisyklės, kurias vardija Kelertienė, galioja ir yra formuluojamos ne naratoriaus (kurio pozicija epinio pasakojimo atveju paprastai išreiškia ir autoriaus kūrybines intencijas), o veikėjų, tiksliau, kaimo bendruomenės lūpomis, požiūriais ir veiksmais. Straipsnio autorė, traktuodama *Paskenduolės* tekstą kaip pretekstą savo ideologinėms nuostatoms iliustruoti, akivaizdžiai painioja du hierarchinius prozos teksto lygmenis – veikėjų lygmenį ir naracijos (pasakotojo) lygmenį. Tie vertinimai bei vertybės, kuriuos savo žodžiais ar veiksmais reiškia veikėjai, be jokių išlygų ir detalesnės analizės priskiriami naracijai – aukščiausiam kūrinio prasmės formavimo bei funkcionavimo lygmeniui.

O ką vis dėlto apie pasakotojo empatiją ar mizoginiją moteriai kalba tekstas? Į šį klausimą įmanoma atsakyti tik atskyrus objektinį (M. Bachtino terminais) veikėjo žodį nuo naratoriaus vertinimo ir vertybių sistemos, kuri paprastai niekur neišreiškiamas tiesiogiai, bet yra užkoduota ir smulkiausiuose teksto elementuose, ir visoje kompozicijoje.

Pirmiausia, kaip kūrinyje traktuojami veikėjai, kurie yra ryškiausi Kelertienės

išvardytų „taisiklių“ reprezentantai – Juozaponienė, klebonas, Šližienė, Veronikos tėvas? Dėmesingas skaitytojas, be abejo, atkreipia dėmesį, kad visi šie veikėjai vaizduojami daugiau ar mažiau ironiškai, subtiliu epitetu ar hiperbole parodant neigiamą požiūrį į juos. Antai Juozaponienė, kai pas ją patarimo ateina Veronika, „apmeta merginą nieko nereikiamu žvilgsniu“⁷, vėliau ji įsiveda „merginą pustamsėn, įvairiomis rūgštimis ir pelėsiais dvokiančion kamaron“⁸. „Nieko nereikiamas žvilgsnis“ išreiškia Juozaponienės abejingumą Veronikai kaip žmogui, o rūgštimis ir pelėsiais dvokiant kamara (žmogaus gyvenamoji vieta) pagal seną literatūrinį kanoną netiesiogiai apibūdina ir pačią veikėją. Veronikos draugės Marytės motina Šližienė, taip pat palaikanti, Kelertienės žodžiais tariant, patriarchalinę kaimo tvarką, tekste apibūdinama taip: „Jonienė Šližienė, ilgai nebesulaukusi savo Marytės, prietemoj atėjo su vytime jos namo varyti ir, suradusi dukrelę jaunimo būry, pradėjo ją žabu kapoti per pečius, per galvą. Kai, nebežinodama kur iš gėdos dėtis, Marytė pabėgo iš kiemo, Šližienė, atsikreipusi į vakaruškininkus, pradėjo keikti ir juos, ir tų namų šeimininkus. Galop, padariusi gerą darbą, išvaikiusi vakaruškas ir prigrasiusi pranešti kuni-gams, išsinešdino.“⁹

Jei neimtume domėn veikėjų ir naratoriaus prasmės lygmenų skirtumo, tai žodžius „padariusi gerą darbą“ turėtume priskirti naratoriui, turėtume daryti išvadą, kad naratorius (ir autorius) pritaria Šližienės veiksams, kuriais palaikoma tradicinė moralė, juo labiau, kad tie žodžiai neiškirti kabutėmis (kaip žinoma,

kabutės dažniausiai išreiškia kalbančiojo atsiribojimą nuo to, kas tiesiogiai pasakyta). Tačiau pabrėžtinai Šližienės veiksų brutalumas, grubumas, absoliutus nesiskaitymas su savo dukra ir kitais žmonėmis prieštarauja tokiai prielaidai. O paskutinis citatos žodis „išsinešdino“ (tai emociškai įkrautas žodis, turintis neigiamą, net paniekinančią reikšmę) galutinai sudėsto taškus ant *i* – Šližienė naratoriaus vertinama aiškiai neigiamai, o pasakymas „padariusi gerą darbą“ suvoktinas ironiškai.

Taigi, visi veikėjai, atstovaujantys ir ginantys vadinamąją patriarchalinę gyvenimo sanklodą, nesvarbu, ar tai būtų moterys (Kelertienės žodžiais, jos yra „moteriškosios mizoginijos, nukreiptos prieš save pavyzdžiai“¹⁰, ir su tuo negalima nesutikti), ar senasis klebonas, ar Veronikos tėvas, kūrinyje vaizduojami daugiau ar mažiau ironiškai, neigiamai. Toks yra naratoriaus požiūris, išreikštas pačiais įvairiausiais kūrinio elementais. Tad ar galima šių veikėjų vertybių sistemą (moters mizoginiją) tapatinti su naratoriaus teigiamomis vertybėmis?

Atsakyti į šį klausimą neįmanoma neišsiaiškinus, kaip kūrinyje traktuojama Veronikos „bėda“ – ar kaip gėda, nuodėmė, ar kaip nors kitaip. Kelertienė sako: „Apie Veronikos paleistuvystę kalbama retai, o jei užsimenama, tai visada pabrėžiamas gėdos aspektas, o ne džiaugsmo ir pasitenkinimo momentai, kurie turėjo būti prieš tai, kol kaimo žmonės dar „nepapuošė“ Veronikos „paleistuvės“ vardu“¹¹. Iš tiesų kaimo bendruomenė, iš dalies ir pati Veronika, tai suvokia kaip gėdą, tačiau į Veronikos sąmonę šis jausmas ateina ne iš vidaus, o iš išorės, iš pradžių dėl aiškiai numanomos, o vėliau

ir dėl realiai išreikštos aplinkinių nuomonės bei veiksmų jos atžvilgiu. O tikrąjį naratoriaus požiūrį į Veronikos „nuopuolį“ atskleidžia maža simbolinė detalė, kai Veronika prisimena meilės sceną su Juozeliu – ir, pridursiu, prisimena su džiaugsmu ir pasitenkinimu, o ne su gėdos jausmu.

„Ir atsiminė ji jo meilūs žodelius, saldžius glamonėjimus, pasakojimus apie Liepoją, Katerinoslavę ir Ameriką, į kurią jis ilgai ruošės ir galop išėjo. Atsiminė: toks pat šventadienis, sėdi jiedu rugių lauke ant žalios pievelės; Juozelis vis kalba, vis pasakoja, savo akimis jos akis seka, jai rankas spaudžia, prie jos glaudžias, galvą jai ant kelių deda. Kartais tarytum šnekos pristigęs, nutyla, susimąsto ir, nuraškęs smilgą, arba išrovęs laibą rugelį, vedžioja juo po Veronikos atlapą kaklą, šurpina kasas... Ji gi kartais jaučia, kartais ne, kartais pyksta, kartais šypsos. Jai nesipriešinant, dar labiau įsitraušinęs Juozelis... E, ką čia žmogus viską išpasakosi; nei tamsi naktelė, nei šviešus mėnulis visa matė – viską žino tik jiedu ir Dievulis trečias.

– Ak! – suriko Veronika ir vienu metu atsisėdo: niekur nieko; tas pats mėlynas tolimasis dangus, kregždės, štarai, mašalų spiečiai, vieversėliai, – tik per jos kaklą kutindama bėgioja marga Dievulio karvutė, o jai pasirodė, kad Juozelis smilga vedžioja.

„Veronika, Veronika, kokia tau gėda, kokia tavęs laukia bėda“, – kaip ir pirma tebešnabzdėjo į ją žiūrėdami rugiai.“¹²

Tekstas akivaizdžiai rodo, kad gėda dėl „nuopuolio“ atsiranda tik tada, kai Veronika atsibunda iš saldžiųjų dienos sapnų ir blaiviu protu suvokia, kad dėl to ją žiauriai pasmerks aplinkiniai. Kalbant psichoanalitiniais terminais,

Veronikos *id* ir *ego* į šią sceną nugrimsta su didžiausiu malonumu, tačiau sociume vyraujančių nuostatų suformuotas *superego*, arba cenzorius, pakyla visu ūgiu ir sušunka – kokia tau gėda. Rugių balsas šiame kontekste kaip tik ir yra Veronikos *superego* dalimi tapusi, internalizuota kaimo bendruomenės nuostata dėl nesantuokinės meilės.

Tačiau dar svarbesnė šioje citatoje yra mažytė, iš pirmo žvilgsnio visai nereikšminga simbolinė detalė: per Veronikos kaklą bėgioja marga Dievulio karvutė, o jai pasirodė, kad Juozelis smilga vedžioja.

Kokia šios detalės prasmė naracijos lygmeniu? Kaip teigė R. Barthesas, „menui nebūdingas triukšmas (informacinė žodžio prasme); jis – gryna sistema, jame nėra, negali būti prarasto vieneto, nes su kuriuo nors istorijos lygmeniu jį jungia siūlas, kad ir koks ilgas, atspalaidavęs ar įtemptas jis bebūtų.“¹³ Tad ir šiuo atveju naracijos lygmeniu Juozelio smilgos gretinimas su Dievulio karvute nėra atsitiktinė detalė, jei smilga būtų sugretinta, tarkim, su skruzdėlyte, su koku nors vabzdeliu apskritai ar netgi boruže, tai turėtų pakreipti interpretacinį procesą kita linkme. Bet tekste smilga sugretinta su „Dievulio karvute“, ir tai neabejotinai reiškia, kad nesantuokinės meilės aktas, kaimo bendruomenės ir iš dalies pačios Veronikos vertinamas kaip gėda ir nuodėmė, naratoriaus yra susiejamas su dieviškumo planu, tarsi palaiminamas Dievo vardu ir nuo jo nuimamas nuodėmės ženklas. „Dievulio karvutės“ simbolis netiesiogiai išreiškia naratoriaus vertybių sistemą – dviejų žmonių fizinę meilę išreiškia dieviškąją pasaulio tvarką, taip Dievo skirta, be to žmonija pa-

prasčiausiai išnyktų. O žmonių bendruomenės taisyklės, iš dalies remiamos bažnyčios autoritetu ir teigiančios, kad ji gali būti tik santuokinė, yra tos bendrosios Dievo nustatytos tvarkos apribojimas, nukrypimas nuo jos. Tai, kad Veronikos „bėda“ naratorius traktuoja tik kaip socialinę „bėdą“, o ne kaip nuodėmę, patvirtina ir Dievo vardo vartojimas skirtingų veikėjų lūpose. Tuometinės kaimo bendruomenės moralės reprezentantai (Juozaponienė, klebonas) Dievą vadiną Dievu, jis jiems pirmiausia yra rūsti ir baudžianti instancija, sauganti žmonių (feminizmo terminais tariant – patriarchyto) nustatytą tvarką. Ir tik vienintelės Veronikos lūpose Dievo vardas skamba mažybine, malonybine forma – tai Dievulis, Dievulėlis (beje, į šią esmingą teksto ypatybę iki šiol nebuvo atkreipęs dėmesio nei vienas *Paskenduolės* tyrinėtojų). Kaip tik šios malonybinės formos dėka Veronikos santykis su Dievu tampa tikresnis, gyvesnis nei visų kitų veikėjų, ji vienintelė jaučia gyvą, t.y. mylintį ir atleidžiantį, Dievą. Kaip tik šie du simboliniai veiksniai – „Dievulio karvutė“ ir malonybinis Dievulio vardas Veronikos lūpose ir širdyje – atskleidžia naratoriaus požiūrį į Veronikos „bėdą“ ir į ją pačią. Pabrėžtina, kad tas požiūris yra stebėtinai tolerantiškas ir kartu drąsus, pirmiausia turint galvoje, kad *Paskenduolėje* pavaizduotos tamsuoliškos kaimo bendruomenės nuostatos bemaž visiškai atitiko šio kūrinio autoriaus Antano Žukausko tuometinės aplinkos nuostatas...

Taigi remiantis naracinio lygmens analize, būtų galima teigti, kad patriarchalinė tvarka, nustačiusi griežtas moters elgesio taisykles visuomenėje, *Paskenduolėje* ne palaikoma ar įtvirtinama, o aršiai kritikuojama. Tad ir Kelertienės įtarimas, prielaida ir kartu išvada, kad *Paskenduolėje* paslėptai reiškiamą mizoginija moteriai, yra paviršutiniška ir nepagrįsta nuodugnai teksto analize.

Neabejotina, kad šį įtarumo hermeneutikos atvejį paskatino dekonstruktyvizmo metodologija, jis demonstruoja, Gadamerio žodžiais tariant, išnykusią santarą tarp teksto ir interpretatoriaus. Ši interpretacija akivaizdžiai patvirtina dekonstruktyvizmo tyrinėtojos A. Jurgutienės išvalgas apie šį interpretacijos metodą: „Pasirodo, dabartinis humanitarinis mokslas leidžia bet kam, įvaldžiusiam vieną ar kitą teorinį diskursą arba tik jo moderniai efektyvų žodyną, laisvai eksperimentuoti su tekstais, spekuliuoti moderniomis idėjomis ir daryti akademinę karjerą, nepaisant to, kad jų interpretacijose esama visiškų nesąmonių. Suplakdami moksliskumą su fantazija ir logiką su retorikos galiomis, (...) literatūrologai sukuria „nepakaltinamus“ tekstus, neturinčius aiškių pagrindimo argumentų, todėl ir leidžiančius jiems bet kokią jų oponentą apkaltinti tuo, kad jis nesupratęs jų teorinio žaismo žavesio. Paradoksalu, bet dekonstrukcija kaip tik ir buvo atrasta tam, kad mūsų gyvenime sumažėtų panašių lingvistinių spekuliacijų.“¹⁴

Literatūra ir nuorodos

- ¹ Hans-Georg Gadamer. Tekstas ir interpretacija. // *Istorija Menas Kalba*. – Vilnius: Baltos lankos, 1999, p. 184.
- ² Žr.: Ten pat, p. 187–188.
- ³ Žr.: Paul Ricoeur. *Egzistencija ir hermeneutika. Interpretacijų konfliktas*. – Vilnius: Baltos lankos, 2001, p. 111 – 119.
- ⁴ Violeta Kelertienė. Paskenduolė – žemiškoji, paskenduolė – dangiškoji: empatija ar mizoginija? // *Metmenys*, 1995, Nr. 69, p. 27.
- ⁵ Ten pat, p. 29.
- ⁶ Ten pat, p. 36.
- ⁷ Antanas Vienuolis. Paskenduolė. // *Lietuvių literatūros skaitiniai*. – Kaunas: Šviesa, 2000, p. 265.
- ⁸ Ten pat, p. 265.
- ⁹ Ten pat, p. 262.
- ¹⁰ Violeta Kelertienė. Paskenduolė – žemiškoji, paskenduolė – dangiškoji: empatija ar mizoginija? p. 30.
- ¹¹ Ten pat, p. 31.
- ¹² Antanas Vienuolis. *Paskenduolė*, p. 259.
- ¹³ Rolanas Bartas. Pasakojimų struktūrinės analizės įvadas. // *Teksto malonumas*. – Vilnius: Vaga, 1991, p. 234.
- ¹⁴ Aušra Jurgutienė. Dekonstrukcija. // *XX amžiaus literatūros teorijos*. – Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2006, p. 236–237.

Antanas GUDAITIS. *Natiurmortas su moters galva*. 1980. Kartonas, aliejus. 60 × 70 cm